

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра словацької філології**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

«03» жовтня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ ЧЕСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ**

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035. Філологія
Предметна спеціальність (Спеціалізація)	035.038. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша-чеська
Освітня програма	Чеська мова та література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	чеська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія чеської літературної мови» для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035. Філологія предметної спеціальності (спеціалізації) 035.038. Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша-чеська освітньої програми «Чеська мова та література».

Розробники: Юсип-Якимович Ю.В., доцент, кандидат філологічних наук, доцент кафедри словацької філології

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *словацької філології*
протокол № 5 від 30 січня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ Наталія ПЕТРИЦА

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету
протокол № 4 від 31 січня 2025 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Галина ШКУРКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	4
Кількість модулів – 2	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	8
	Лекції:
	30
	Практичні (семінарські):
	30
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:
	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:
	60

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни **«Історія чеської літературної мови»** є ознайомити здобувачів з історією виникнення чеської літературної мови, писемними археографічними джерелами різних століть, фонетичними, лексичними, словотвірними, морфологічними, синтаксичними процесами, які відбувалися у чеській мові до та після виникнення чеської літературної мови.

Завданням (відповідно до вимог освітньої програми підготовки здобувачів **першого/бакалаврського рівня вищої освіти**) є сформувати у здобувачів уміння застосовувати набуті знання на практиці, науково пояснювати будь-яке мовне явище, давати йому оцінку. Особлива увага звертається на підвищення культури писемного та усного мовлення здобувачів.

Відповідно до освітньої програми «Чеська мова та література», вивчення дисципліни **«Історія чеської літературної мови»** сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких загальних (ЗК) компетентностей спеціальності (ЗК02, ЗК 05, ЗК 06, ЗК 10, ЗК 11) та фахових (спеціальних) компетентностей (ФК 01, ФК 02, ФК 03, ФК04, ФК 07):

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК05. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК01. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК02. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК03. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

ФК04. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК07. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

Інтегральна компетентність – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **«Історія чеської літературної мови»** є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми «Чеська мова та література»:

ОК 15 Сучасна чеська літературна мова

ОК 16 Історія чеської літератури.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Чеська мова та література**», вивчення навчальної дисципліни «**Історія чеської літературної мови**» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.	ПРН08
Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.	ПРН09
Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.	ПРН12
Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	ПРН15
Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.	ПРН17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Історія чеської літературної мови**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
знати про основні етапи розвитку чеської літературної мови; основні археографічні пам'ятки, які є джерелами вивчення чеської літературної мови; фонетичні, лексичні, словотвірні, граматичні процеси, які відбувалися у словацькій мові	ПРН08
вміти аналізувати діалектні особливості мови писемних пам'яток різних періодів, виявляти риси чеської мови;	ПРН09
вміти інтерпретувати традиційні чи інноваційні мовні явища кожного з періодів творення чеської літературної мови, аналізувати мовні одиниці певного періоду розвитку літературної мови;	ПРН12
вміти виконувати лінгвістичний аналіз археографічних пам'яток різного часу; правильно визначати хронологічні межі археографічних пам'яток за мовними явищами, відбитими в них;	ПРН15
вміти аналізувати та інтерпретувати факти розвитку чеської літературної мови, виявляти у текстах ознаки різних правописних систем.	ПРН17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: індивідуальне, групове та фронтальне опитування; виступи студентів під час обговорення питань, виконання практичних завдань, підготовка рефератів, доповідей чи презентацій, контрольна робота.

Під час навчання використовуються такі основні методи: вербальні (розповідь, пояснення, бесіда, навчальна дискусія), наочні (ілюстрування, метод самостійного спостереження студента), проблемний, аналітико-синтетичний методи, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення; інтерактивні методи (принцип відкритого зворотного зв'язку).

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне, групове та фронтальне опитування; виступи студентів під час обговорення питань, виконання практичних завдань, підготовка рефератів, доповідей чи презентацій, контрольна робота. Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, комп'ютерний і самоконтроль. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на практичних заняттях, під час індивідуальних та групових консультацій тощо.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	20	50	100
5	5	5	5	5	5			

T1, T2, T3, T4, T5, T6 – теми.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Самостійна робота	Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	T11	T12	20	50	100
5	5	5	5	5	5			

T7, T8, T9, T10, T11, T12 – теми.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	30	6	30
Презентація	1	5	1	5
Реферат	1	5	1	5
Аналіз тексту	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання навчальних досягнень під час практичних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується літературознавчою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується літературознавчою термінологією. Але в процесі розкриття окремих питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому деякі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, розкриває його основний зміст, виявляє елементарні знання з тематики курсу. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання курсу.
1 бал	Оцінюється робота здобувача, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його розкрити, не розуміє змісту теоретичних питань та не вміє на практиці застосовувати ці знання.

Критерії оцінювання реферату

Оцінка	Критерії оцінювання
5 балів	Виконані всі вимоги до написання й захисту реферату: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання
4 бали	Виконані всі формальні вимоги до написання й захисту реферату: витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Проблема позначена, але не достатньо обґрунтована її актуальність, зроблений короткий аналіз різних точок зору на проблему й викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита достатньо повно, дані правильні відповіді на додаткові питання
3 бали	Основні вимоги до реферату і його захисту виконані, але при цьому допущені недоліки. Зокрема, є неточності у викладі матеріалу; відсутні логічна послідовність у судженнях; не витриманий обсяг реферату; є недоліки в оформленні; на додаткові питання дає неповні відповіді
2 бали	Є істотні відступи від вимог до реферування. Зокрема: тема розкрита лише частково; допущені фактичні помилки в змісті реферату або при відповіді на додаткові питання; відсутній висновок
1 бал	Тема реферату не розкрита, виявляється істотне незрозуміння проблеми
0 балів	Реферативна робота не виконана

Критерії оцінювання доповіді /презентації

Оцінка	Критерії оцінювання
5 балів	Відображена світоглядна позиція здобувача, його погляд на сутність проблеми.

	Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти та теоретичні відомості.
4 бали	Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти.
3 бали	Проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів. Власна думка не достатньо аргументована фактами
2 бали	Представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без необхідної аргументації.
1 бал	Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання
0 балів	Завдання не виконано.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

До модульного контрольного оцінювання допускаються всі здобувачі. При визначенні оцінки за модуль враховуються результати модульної контрольної роботи (МКР) та поточного контролю під час практичних занять, самостійної роботи.

МКР складається з трьох блоків завдань.

Перший блок (1-20 балів) містить висвітлення теоретичних питань навчальної дисципліни.

Другий блок (1-20 балів) містить тестові завдання.

Третій блок (1-10) балів містить тексти з різних періодів розвитку чеської мови для аналізу.

Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання (50 б.) і результату модульної контрольної роботи (50 б.) Максимальна оцінка – 100 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються студенти, які не виконали усі види обов'язкових практичних робіт, передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Студент, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (0-34 бали), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку принаймні до показника FX (≥ 35 балів) під час чергування викладача на кафедрі. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: - всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; - засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує

його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добиває переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує здобувач, який: - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	Для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	зараховано
74-81	C	добре	зараховано
64-73	D	задовільно	зараховано
60-63	E	задовільно	зараховано
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Rané předpisemné období v dějinách spisovné češtiny

Тема 1. Spisovný jazyk jako tvar národního jazyka

Základní pojmy a termíny: národní jazyk a jeho stratifikace. Dějiny spisovného jazyka. Periodizace vývoje českého jazyka. Vývoj předhistorický a historický (období doložené českými písemnými památkami). Jednotlivé etapy vývinových období.

Тема 2. Předpisemné období. Jazyk na území dnešního Česka v období Vekomoravské říše

Předpisemné období. Praslovanština. Základní znaky praslovanštiny. Staroslověnština jako nejstarší slovanský spisovný jazyk. Cyril a Metoděj. Staroslověnština jak reprezentace pozdně praslovanské období (8.-10.stol. n.l.). Památky velkomoravského období.

Тема 3. Jazyk na území dnešního Česka v období 10.-14. století.

Pračeština (10. století – konec 13. století) – předpisemné období – nejstarší období češtiny, nedoložené písemnými doklady. **Stadium rané staré češtiny** začíná 2. polovinou 12. stol. a končí na sklonku 13. stol. Ranou češtinu známe jen z nesouvislých písemných památek (tj. bohemik, glos, přípisků) a dvou kratších literárních děl z konce 13. stol. (*Píseň ostrovská a Kunhutina modlitba*). *Psaná podoba češtiny*. Do konce 13. stol. plnila totiž funkci spisovného jazyka latina (do 11. stol. zčásti i staroslověnština). **Stará čeština 14. století** je již plně rozvinuta a má vysokou úroveň; prosazuje se v literární tvorbě, proniká do oblasti odborné, právní a administrativní. Stává se jazykem spisovným. 14. století jedoba Karlova – všestranný rozvoj země, rozvoj slovní zásoby češtiny – hlavně úřední řeč, přejímání slov z němčiny (říše, rychtář) a latiny (kostel); vznikají složitější souvětí; zásluhy univerzitního mistra Klameta (Bartoloměj z Chlumce) – rýmované slovníky latinsko – české pro studenty; nejvýznamnější díla: *Alexandreis*. *Dalimilova kronika*. *Legenda o sv. Prokopu*. *Lidové písně*. *Satiry*. *Mastičká*; nejdokonalější čeština: *Tomáš Štítný ze Štítného*.

Тема 4. (Stará) čeština v období husitském (15. stol.)

15. stol. – Husitství, počestění měst. Lidový jazyk, česká bohoslužba, rozšíření znalosti Bible mezi lidi – popularizace češtiny. Jan Hus: živý jazyk bez zastaralých slov a tvarů, nahrazování cizích slov (hlavně německých),

péče o výslovnost; **pravopis diakritický** (rozlišovací) – nabodeníčko dlouhé (čárka - délka samohlásky) a nabodeníčko krátké (tečka - měkkost souhlásky)

De orthographia bohemica (O pravopise českém)

Тема 5. Humanistická čeština (16. a počátku 17. stol.). Střední čeština.

16. a 17. stol. Vynález knihtisku. Růst počtu čtenářů. 1. tištěná kniha v Plzni *Trójská kronika*.

Přejímání slov z latiny, francouzštiny, němčiny.

Rozvoj větné stavby (složitě dlouhé souvětí – *humanistická perioda* – dvě části oddělené dvojtečkou (tzv. předvětí a závětí), sloveso se kladlo na konec věty, přechodníky, používání pasiva)

Gramatika česká Jana Blahoslava. Daniel Adam z Veleslavína

(nakladatel a tiskař, psal vícejazyčné slovníky). Jan Ámos Komenský.

Vrchol vyspělosti českého jazyka. *Poklad jazyka českého*. Slovník vytvořený J.A.

Komenským. *Bible kralická* - kolektivní dílo členů Jednoty bratrské.

Vzor spisovné češtiny – **pravopis bratrský** – platil až do národního obrození (místo teček háček (ž, č, ř), foném [š] se zapisuje jako [j] ; foném [j] se píše g ; dvojhlásky [aj], [ej] se píší „ay“, „ey“; písmeno „v“ na začátku slova označovalo [u]).

Tema 6. Barokní čeština od poloviny 17.stol. až do začátku národního obrození (poslední třetina 18. stol.). Doba pobělohorská. Vliv rekatolizace a germanizace. Němečtí přistěhovalci, česká inteligence v emigraci → snížení počtu uživatelů češtiny, úpadek jazyka (čeština zůstala zvláště na venkově, uchovala se v lidové slovesnosti – rozkolísání normy). Zásahy *brusičů* (nebo také puristé – z lat. purus = čistý). *Brus jazyka českého* (Matěj Václav Šteyer). *Čechořečnost* (Václav Jan Rosa).

Модуль 2

Čeština obrozenecká. Nová čeština.

Tema 7. Konec 18. a 1. polovina 19. století

Národní obrození. Roku 1781 zrušeno nevolnictví, počestění měst.

Literatura se vydává v češtině – Česká expedice (Václav Matěj Kramerius)

Obrany českého jazyka: *Rozprava na obranu jazyka slovanského, zvláště českého* (Bohuslav Balbín). *Obrozená mluvnice* (František Pelcl).

Tema 8. Josef Dobrovský

Podrobná mluvnice jazyka českého. Ustálení spisovné češtiny, vzor v Bibli kralické. Analogická oprava pravopisná (měkké „i“ po „c“ a ve spojení „i“; po „s“, „z“ se podle analogie začalo psát „i“ nebo „y“; rozdělil slovesa do tříd podle kmene minulého, zpřesnil tvary přechodníků).

Josef Dobrovský: *Německo-český slovník. Dějiny české literatury*.

Tema 9. Josef Jungmann. Obohacení slovní zásoby. Následován Václavem Thámem, Antonínem Jaroslavem Puchmajerem, Karlem Hynkem Máchou, Františkem Palackým.

Josef Jungmann: *Česko-německý slovník*.

2. polovina 19. století. Další rozvoj českého jazyka a českého školství. Roku 1882 byla osamostatněna Česká univerzita. Pronikání češtiny do úřadů, škol, rozvoj publicistiky.

Tema 10. Jan Gebauer. Jazykovědec, provedl korekci Dobrovského. Autor 1. *Pravidel českého pravopisu* (1902). Roku 1918 vzniklo samostatné Československo → rozvoj péče o jazyk. 1916 – časopis *Naše řeč* (vychází dodnes).

Český lingvistický kroužek (1926). Představitelé Vilém Mathesius, Bohuslav Havránek. Ústav pro jazyk český (založen 1946, dnes pod AV ČR). Alois Jedlička, František Trávníček, Jaroslav Bauer, Vlastimil Styblík. Odborné časopisy – např. *Český jazyk a literatura*.

Tema 11. Současné spisovné období v dějinách spisovné češtiny

Spisovná čeština v 20. století. První polovina 20. století.

Ústav pro jazyk český (založen 1946, dnes pod AV ČR). Alois Jedlička, František Trávníček, Jaroslav Bauer, Vlastimil Styblík. Odborné časopisy – např. *Český jazyk a literatura*, *Naše řeč* (vychází od r. 1917) a *Slovo a slovesnost* (vychází od roku 1935).

Slovní zásoba ve slovnících:

Příruční slovník jazyka českého (PSJČ, devítidílný, I. vydání v letech 1935-1957).

Mluvnický systém soudobého spisovného jazyka zachycují čtyři základní příručky

Mluvnice spisovné češtiny (1948. 1949) od Františka Trávníčka.

Tema 12. Spisovná čeština ve druhé polovině 20. století.

Česká mluvnice (1952) od Bohuslava Havránka a Aloise Jedličky.

Mluvnice češtiny od kolektivu autorů Ústavu pro jazyk český ČSAV (1986-1989)

Příruční mluvnice češtiny (1995) od kolektivu autorů Ústavu českého jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ, čtyřdílný, vydaný v letech 1958-1971), *Slovník spisovné češtiny* (SSČ, jednodílný, vydaný r. 1978).

Hlavní tendence v současné české ortografii je přizpůsobování cizích slov českému pravopisu. Čeština v zahraničí. Dialekty češtiny. Obecná čeština. Důležité jazykové příručky soudobého jazyka. Dynamika současné spisovné češtiny: stav, problémy, axiologické aspekty (obecné a specifické vývojové tendence, jejich vnitrojazykové a vnějazykové stimuly).

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Spisovný jazyk jako tvar národního jazyka. Základní pojmy a termíny: národní jazyk a jeho stratifikace. Dějiny spisovného jazyka. Periodizace vývoje českého jazyka.	9	2	2			5
Тема 2. Předpísemné období. Praslovanština. Základní znaky praslovanštiny. Staroslověnština.	9	2	2			5
Тема 3. Pračeština (10. století – konec 13. století). Stará čeština 14. století.	9	2	2			5
Тема 4. Stará čeština v období husitském (15. stol.).	9	2	2			5
Тема 5. Humanistická čeština (16.a počátku 17. stol.). Střední čeština.	9	2	2			5
Тема 6. Barokní čeština od poloviny 17.stol. až do začátku národního obrození (poslední třetina 18. stol.). Doba pobělohorská.	11	2	4			5
Модульна контрольна робота	2	2	-			
Разом за модуль	58	14	14			30
8-й семестр						
Модуль 2						
Тема 7. Konec 18. a 1. polovina 19. století Čeština obrozenecká. Česká expedice (Václav Matěj Kramerius). Obrany českého jazyka.	9	2	2			5
Тема 9. Josef Jungmann. Obohacení slovní zásoby. Česko-německý slovník.	9	2	2			5
Тема 10. Jan Gebauer. Autor 1. Pravidel českého pravopisu (1902). Roku 1918 Vznik samostatného Československa → rozvoj péče o jazyk. 1916 – časopis Naše řeč.Český lingvistický kroužek (1926).	9	2	2			5
Тема 11. Spisovná čeština v 20. století.	11	2	4			5

První polovina 20. století. Ústav pro jazyk český (založen 1946, dnes pod AV ČR). Alois Jedlička, František Trávníček, Jaroslav Bauer, Vlastimil Styblík. Odborné časopisy.						
Tema 12. Spisovná čeština ve druhé polovině 20. století. <i>Česká mluvnice</i> (1952) od Bohuslava Havránka a Aloise Jedličky. <i>Mluvnice češtiny</i> (1986-1989). <i>Příruční mluvnice češtiny</i> (1995). <i>Slovník spisovného jazyka českého</i> (SSJČ, čtyřdílný (1958-1971), <i>Slovník spisovné češtiny</i> (SSČ 1978). .	9	2	2			5
Модульна контрольна робота	2	2				
Разом за модуль	62	16	16			30
Разом за семестр	120	30	30			60

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Spisovný jazyk jako tvar národního jazyka. Základní pojmy a termíny: národní jazyk a jeho stratifikace. Dějiny spisovného jazyka. Periodizace vývoje českého jazyka.	2
2	Тема 2. Předpísemné období. Praslovanština. Základní znaky praslovanštiny. Staroslověnština.	2
3	Тема 3. Pračestina (10. století – konec 13. století). Stará čeština 14. století.	2
4	Тема 4. Stará čeština v období husitském (15. stol.).	2
5	Тема 5. Humanistická čeština (16.a počátku 17. stol.). Střední čeština.	2
6	Тема 6. Barokní čeština od poloviny 17.stol. až do začátku národního obrození (poslední třetina 18. stol.). Doba pobělohorská.	2
7	Тема 7. Konec 18. a 1. polovina 19. století Čeština obrozenecká.	2
8	Тема 8. Josef Dobrovský. <i>Podrobná mluvnice jazyka českého</i> . Ustálení spisovné češtiny, vzor v Bibli kralické. Josef Dobrovský: <i>Německo-český slovník</i> . <i>Dějiny české literatury</i> .	2
9	Тема 9. Česká expedice (Václav Matěj Kramerius). Obrany českého jazyka	2
10	Тема 10. Josef Jungmann. Obohacení slovní zásoby. <i>Česko-německý slovník</i> .	2
11	Тема 11. Josef Jungmann. Obohacení slovní zásoby. <i>Česko-německý slovník</i> .	2
12	Тема 12. Jan Gebauer. Autor 1. <i>Pravidel českého pravopisu</i> (1902). Roku 1918 Vznik samostatného Československa → rozvoj péče o jazyk. 1916 – časopis Naše řeč.Český lingvistický kroužek (1926).	2
13	Тема 13. Spisovná čeština v první polovině 20. století.Ústav pro jazyk český Alois Jedlička, František Trávníček, Jaroslav Bauer, Vlastimil Styblík. Odborné časopisy.	2
14	Тема 12. Spisovná čeština ve druhé polovině 20. století.	2
15	Dynamika současné spisovné češtiny: stav, problémy, axiologické aspekty (obecné a specifické vývojové tendence, jejich vnitrojazykové a vnějazykové stimuly).	2
	РАЗОМ	30

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Vývoj předhistorický a historický (období doložené českými písemnými památkami). Jednotlivé etapy vývinových období.	5
2	Předpísemné období. Praslovanština. Základní znaky praslovanštiny. Staroslověnština jako nejstarší slovanský spisovný jazyk. Cyril a Metoděj. Staroslověnština jak reprezentace pozdně praslovanské období (8.-10.stol. n.l.). Památky velkomoravského období.	5
3	Pračeština (10. století – konec 13. století) – předpísemné období – nejstarší období češtiny, nedoložené písemnými doklady. Stadium rané staré češtiny začíná 2. polovinou 12. stol. a končí na sklonku 13. stol. Ranou češtinu známe jen z nesouvislých písemných památek (tj. bohemik, glos, přípisků) a dvou kratších literárních děl z konce 13. stol. (<i>Píseň ostrovská a Kunhutina modlitba</i>). <i>Psaná podoba češtiny</i> .	5
4	Stará čeština 14. století je již plně rozvinuta a má vysokou úroveň; prosazuje se v literární tvorbě, proniká do oblasti odborné, právní a administrativní. Stává se jazykem spisovným. 14. století je doba Karlova – všestranný rozvoj zemí, rozvoj slovní zásoby češtiny – úřední řeč, přejímání slov z němčiny (říše, rychtář) a latiny (kostel).	5
5	Díla 14 st. <i>Alexandreis</i> . <i>Dalimilova kronika</i> . <i>Legenda o sv. Prokopu</i> . <i>Lidové písně</i> . <i>Satiry</i> . <i>Mastičká</i> ; nejdokonalejší čeština: <i>Tomáš Štítný ze Štítného</i> .	5
6	(Stará) čeština v období husitském (15. stol) Jan Hus pravopis diakritický (rozlišovací) – <u>nabodeníčko dluhé</u> (čárka - délka samohlásky) a <u>nabodeníčko krátké</u> (tečka - měkkost souhlásky) <i>De orthographia bohemica (O pravopise českém)</i>	5
7	Humanistická čeština (16. a počátku 17. stol.) Střední čeština 16. a 17. stol. – vynález knihtisku. <i>Trójská kronika</i> <i>Gramatika česká</i> Jana Blahoslava. Daniel Adam z Veleslavína. Nakladatel a tiskař, psal vícejazyčné slovníky. Jan Ámos Komenský. Vrchol vyspělosti českého jazyka. <i>Poklad jazyka českého a slovník</i> vytvořený Komenským <i>Bible kralická</i> - vzor spisovné češtiny – pravopis bratrský	5
8	Barokní čeština je označována čeština od poloviny 17.stol. až do začátku národního obrození (poslední třetina 18. stol.). Doba pobělohorská.	5
9	Čeština obrozenecká. Nová čeština. Konec 18. a 1. polovina 19. století. Česká expedice (Václav Matěj Kramerius). Obrany českého jazyka.	5

10	Josef Dobrovský. <i>Podrobná mluvnice jazyka českého</i> . Ustálení spisovné češtiny, vzor v Bibli kralické. <i>Německo-český slovník. Dějiny české literatury.</i> Josef Jungmann. Obohacení slovní zásoby. <i>Česko-německý slovník</i> . 2. polovina 19. století. Další rozvoj českého jazyka a českého školství. Roku 1882 byla osamostatněna Česká univerzita. Pronikání češtiny do úřadů, škol, rozvoj publicistiky	5
11	Český lingvistický kroužek (1926). Představitelé Vilém Mathesius, Bohuslav Havránek.	5
12	Spisovná čeština v 20. století.	5
	Разом	60

6.5. Індивідуальні завдання

Студенти отримують для аналізу тексти з різних періодів розвитку чеської літературної мови, готують презентації про представників різних періодів.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Технічні засоби: проектор.
2. Обладнання: комп'ютер.
3. Програмне забезпечення: інформаційні технології та засоби електронного навчання: Microsoft Office; система електронного навчання Moodle, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

Cuřín F. Vývoj spisovné češtiny. SPN, Praha 1985.

Daneš, F. a kol.: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Academia, Praha 1997.

Daňhelka J., Hádek K., Havránek B., Kvítková N. Staročeská Kronika tak řečeného Dalimila, I, II. Academia, Praha 1988.

Fidlerová A, Dittman R, Martínek F, Voleková K. Dějiny češtiny. [Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Praha, 2013. 272 s.](#)

<https://ucjtk.ff.cuni.cz/wp-content/uploads/sites/57/2015/11/D%C4%9Bjiny-%C4%8De%C5%A1tiny.pdf>

[Komárek](#) M. Dějiny českého jazyka. Nakladatel [Host](#), 2012. 280 s.

Marešová H. Základy historické mluvnice češtiny s texty k rozboru Vydavatelství Univerzity Palackého v Olomouci Univerzita Palackého, Pedagogická fakulta Olomouc 2008.

Допоміжна література

Юсип-Якимович Ю.В. Культурно-писемна традиція Великої Моравії. Частина I. Вступ. Фонетика. Ужгород, 2022. 99 с. Навчально-методичний посібник.

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/43169>

Юсип-Якимович Ю.В., Шимко О.В. До рецепції поглядів П.Й. Шафарика про давність глаголиці на сучасному етапі розвитку палеославістики. Проблеми слов'язознавства. Вип. 70, 2021. С. 9-21. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/sls.2021.70.3734>

Šlosar D. Vývoj spisovného jazyka. Univerzity na prahu nového tisíciletí, II. MU, Brno 1995, s. 139–140.

Šlosar D. Počátkové staročeské mluvnice Pavla Josefa Šafaříka. Sl 65, 1996, s. 123–127.

Večerka R. Počátky písemnictví v českých zemích do poloviny 13. století. MU, Brno 1992.

9. Інформаційні ресурси

1. <https://cs.wikipedia.org/wiki/>

2. <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

3. Internetová jazyková příručka - <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=100>

4. Bibliografie české lingvistiky / [Електронний ресурс] / Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. – Режим доступу: <https://bibliografie.ujc.cas.cz/search-form>

5. Elektronické slovníky a zdroje [Електронний ресурс] / Ústav pro jazyk český Akademie věd České republiky. – Режим доступу: <http://www.ujc.cas.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/>

6. Nový encyklopedický slovník češtiny [Електронний ресурс] / Ed. Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová. – Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2017. – Sv.1–2. – Режим доступу: <https://www.czechency.org/slovník/>

Освітні портали:

Академічні: [Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR](http://ujc.avcr.cz)

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/internetova-jazykova-prirucka.html>

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Fonologicky-korpus-cestiny.html>

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Korpus_DIALOG.html

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Korpus-MONOLOG.html>

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Cesky_jazykovy_atlas.html

<https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Slovník-afixu.html> Словник афіксів

https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovníky-a-zdroje/Slovník_spisovneho_jazyka_ceskeho.html

Тлумачний академічний словник

Ústav pro českou literaturu Akademie věd ČR

<https://ucl.cas.cz/>

<https://ucl.cas.cz/e-studovna/> <https://ucl.cas.cz/e-studovna/?filter%5B%5D=bibliograficke-database&filter%5B%5D=digitalni-archivy&filter%5B%5D=online-slovniky&filter%5B%5D=o>

<https://www.korpus.cz/> Чеський національний корпус.

<https://www.czechency.org/> Енциклопедичний словник чеської мови

<https://www.nechybujte.cz/> Словники суч. ч.мови (slovniky.lingea.cz), Правила ч. правопису, чеська граматика

<http://nase-rec.ujc.cas.cz/> Архів журналу «Наша мова»

<http://sas.ujc.cas.cz/> Архів журналу «Слово та словесність»

<https://www.abczech.cz/czs> Алфавіт чеських реалій

Додаток 2

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від « ____ » _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20 ____ / 20 ____ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р. Завідувач кафедри _____

(підпис)

(Прізвище ініціали)